

Součková, Marta

K recepcii slovenskej ponovembrovej prózy

In: *Středoevropský areál ve vnitřních souvislostech : (česko-slovensko-maďarské reflexe)*. Pospíšil, Ivo (editor); Šaur, Josef (editor). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, pp. [251]-260

ISBN 978-80-210-5300-7

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/133535>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Marta SOUČKOVÁ

K recepcii slovenskej ponovembrovej prózy

Vzhľadom na fakt, že od novembrových udalostí uplynulo dvadsať rokov, nastáva čas nielen na literárnokritickú bilanciu, ale i na literárnohistorický výskum daného obdobia. Hoci zatiaľ nebol publikovaný prozaický text, ktorý by signalizoval koniec ponovembrovej etapy slovenskej literatúry, v uplynulých dvoch desaťročiach možno zaznamenať okrem spoločensko-ekonomických pohybov aj kultúrne zmeny, ktoré sa, prirodzene, premietajú tiež do vývinu vedy. Po rozdelení Česko-Slovenska v roku 1993 sa literárnovedné skúmanie uberať odlišným smerom ako pred ním, a to aj preto, že medzi obidvoma literatúrami existujú väčšie diferencie, ako keď tieto koexistovali v spoločnom štáte. Napríklad rozmach postmodernity je v slovenskej próze evidentný už na začiatku 90. rokov, o čom svedčia debuty Petra Pišťanka, Mareka Vadasa, Emany Erdélyiho, Tomáša Horvátha, Viliama Klimáčka, Ballu, Tom von Kamina atď., kým v českom kontexte sa o postmoderných tendenciách uvažuje najmä na konci 90. rokov. Vývin literatúry determinuje, prirodzene, jej vedeckú percepciu: na Slovensku sa fenoménu postmodernity systematicky venuje najmä T. Žilka (pars pro toto *Text a posttext*, 1995; *Od moderny k postmoderne*, 1997; *Postmoderná semiotika textu*, 2000 či *(Post)moderná literatúra a film*, 2006). Na rozdiel od českej prózy sa v slovenskej ponovembrovej literatúre dá vyčleniť feministická próza (napríklad texty Jany Juráňovej, Uršule Kovalyk, Ivce Ruttkayovej, Inge Hrubaničovej či Ireny Brežnej), azda preto sa jej typológii a genderovému aspektu venuje viac pozornosti v literárnej vede, no tiež vo filozofii a sociológii na Slovensku než v Čechách, kde viacerí bádatelia feministickú tendenciu relativizujú. Napríklad I. Málková sa k problému tzv. ženského písania vyjadrila takto: „Luboš Machala má ve své knížce o literatuře 90. let takovou kapitolu, ten z toho udělal problém, nebo knižně potvrdil, že to existuje. Ale já ho

podezřívám, že tím, že sleduje a vykládá slovenskou literaturu, tak to udělal v knížce paralelně k tomu, že tady (na Slovensku) je to zřetelná linie, takže to vlastně do té současné české prózy přidal. Vůbec mi nepřipadá, že je to próza, která by v sobě měla nějaké mimořádné impulsy z hlediska vyprávění, z hlediska tvaru nebo formy textu, že by to sehrávalo takovou roli.“ (Málková, 2008, s. 118).

Ak v minulosti tzv. nitrianska škola suplovala niektoré výskumy v Čechách a naopak, slovenská veda získavala poznatky z českej reflexie, v súčasnosti síce možno uvažovať o vzájomnej inšpirácii obidvoch kultúr, komparácia ponovembrovej literatúry v jednom a druhom štáte je však čoraz zriedkavejšia. Výnimkou sú slavistické a česko-slovenské stretnutia, ktoré organizuje ÚČL ČAV a ÚSL SAV i jednotlivé fakulty univerzít (nevynímajúc dnešnú konferenciu).¹ Prózam slovenským autorom, debutujúcim po r. 1989, ktorých percepcia je témou môjho príspevku, sa v Čechách systémovo venuje najmä Lubomír Machala; na slovenských univerzitách sa česká literatúra vyučuje ako samostatný predmet v rámci štúdia slovakistiky, hoci o pravidelnosti jej výskumu sa dá tiež diskutovať.

Kým v Čechách vzniklo v poslednom čase množstvo pozoruhodných literárno-historických projektov: za všetky spomeniem aspoň *Dějiny české literatury 1945–1989* (I. 1945–1948, II. 1948–1958, obe z roku 2007, III. 1958–1969 a IV. 1969–1989 z roku 2008, P. Janoušek a kol.) a súbory štúdií kolektívu autorov Ústavu pro českou literaturu AV ČR *V souřadnicích volnosti. Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích* (2008), na Slovensku sa mi vidí situácia komplikovanejšia. Po roku 1989 boli vydané jednak revidované Šmatlákove *Dejiny slovenskej literatúry I* (2003) a *II* (1999), avšak ponovembrovú literatúru reflektujú až *Dejiny slovenskej literatúry III* (V. Marčok a kol., 2004) a najnovšie *Dejiny slovenskej literatúry II* (I. Sedlák a kol., 2009). V prvých z nich napísal stať o ponovembrovej próze V. Marčok, ktorý – azda i z nedostatku časového odstupu – píše v časti *Próza na rázcestí k pluralite definitívne otvorenom novembrom 1989* naozaj len *Poznámky na okraj* (ani nie osemnásť strán). Objavujeme v nich – vzhľadom na malú plochu – dosť nepresností: pars pro toto o stereotypnosti jazyka Samka Táleho nepísal Jozef Bžoch (Marčok, 2004, s. 275), ale *Knihu o cintoríne* recenzoval Adam Bžoch; *Z denníkov Idy V.* nie je zbierka poviedok, ide o novelu Jany Bodnárovej (tamže, s. 283); Juráňovej texty neoceňujú „napospol ženské recenzentky“ (tamže, s. 284), ak jej textom venovali (hoci nie vždy afirmatívnu) pozornosť i Balla, A. Bžoch a M. Gajdoš; Juráňovej debut sa nevolá *Zverina* (tamže), titul je *Zverinec*; Pankovčínov „posmrtno vydaný román *Lináres* (1999)“ (tamže, s. 287) ešte nevyšiel; zato Balla mal v čase vydania *Dejín slovenskej literatúry III* päť kníh, kým V. Marčok reflektuje iba Ballov debut *Leptokaria* a druhú knihu *Outsideria*, pričom *Outsideria* vyšla o rok skôr, ako uvádza na s. 287 (tj. v r. 1997,

¹ Percepcia slovenských literárnovedných publikácií v Čechách by si iste zaslúžila pozornosť, primárnym cieľom tejto štúdie je však skúmanie ponovembrovej prózy.

K recepcii slovenskej ponovembrovej prózy

nie 1998); Mareka Vadasa nepohltila „čiernodierová drina redaktorstva v časopise“ (tamže, s. 288), ak okrem Marčokom spomínaných kníh do r. 2004 vydal i samostatnú knihu *Prečo sa smrťka smeje* a v spoluautorstve s Emanom Erdélyim tiež zbierku próz *Diabol pod čapicou* atď. Za nedostatok Marčokových dejín považujem vzhľadom na žáner expresívny spôsob vyjadrovania, napríklad: „Mimoriadnym rozprávačským talentom priam ako nova zažiaril **Václav Pankovčín** (...).“ (tamže, s. 287), inde na margo recenzentov (L. Čúzyho a I. Sulíka) kriticky poznamenáva: „A tak povrchní čitatelia si jeho prvé dve knihy (Johanidesove – pozn. M. S.) (...) prečítali (...)“ (tamže, s. 280) atď.

V najnovších *Dejinách slovenskej literatúry II.* vytvoril rozsahovo širšiu časť (takmer 70 strán) o ponovembrovej próze A. Halvoník v kapitole *Literárne procesy v 90. rokoch a súčasný literárny život na Slovensku*, no tento bádateľ venuje priveľký priestor inštitucionálnym a organizačným podmienkam, ako i staršej generácii prozaikov. Autorom debutujúcim po roku 1989 sa ani v nateraz posledných dejinách nedostáva primeranej pozornosti, napríklad o textoch Máriusa Kopcsaya či Tomáša Horvátha je napísaných približne desať riadkov, prózy ženských autoriek sú iba enumerované, pričom A. Halvoník nerozlišuje medzi dielami hoci Moniky Kompaníkovej a Jany Bodnárovej atď. Napriek tomu je Halvoníkova kapitola v porovnaní s Marčokovou časťou o ponovembrovej próze informačne presnejšia a možno ju akceptovať ako všeobecný náčrt problematiky. Oproti kontroverzným Marčokovým *Dejinám slovenskej literatúry III* nechce byť *Panoráma slovenskej literatúry III* (od r. 1945 po súčasnosť, z r. 2006) syntetickou publikáciou, dá sa však považovať za cennú stredoškolskú i vysokoškolskú učebnicu.

Problémom literárnej vedy na Slovensku je podľa môjho názoru jej „ideologizácia“, ktorá sa neprejavuje len v „odbočovaní“ od samotného predmetu výskumu (literatúry) v rôznych publikáciách, ale vidno ju tiež v trieštení síl, v nechuti dať dokopy vedecký kolektív z viacerých zoskupení a pracovísk. Napríklad oproti „akademickým“ dejinám vznikli „matičné“ dejiny; podobne máme dva slovníky: *Slovník slovenských spisovateľov* (publikovaný v Prahe v roku 1999; revidované vydanie v Kalligrame, 2005, ed. V. Mikula) a „matičný“ *Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia* (2001, zost. A. Maťovčík). V „matičnom“ slovníku sa nachádza, podobne ako v *Dejinách slovenskej literatúry III*, dosť vecných chýb, o ktorých som písala na inom mieste (bližšie Součková, 2002).² Z daného žánru

---

² Pars pro toto Ivan Kolenič vydal *Pôvabné hry aristokracie, nie Pôvodné hry aristokracie* (s. 233); kniha Štefana Moravčíka *Sedláci (Próza nás hriešnych)* je premenovaná na *Prózu nás, hriešnych* (s. 327); Stanislav Háber asi ťažko študoval žurnalistiku na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove, ak tu v rokoch 1987–1993 daný odbor neexistoval (s. 126); zbierka Anny Valcerovej *Orešinka* sa v slovníku uvádza ako *Orešina* (s. 488), prekladateľ M. Heveši ako M. Hevešiová (tamže); D. V. Pavlyčko, ukrajinský básnik, je tu D. Pavlyčuk (s. 512); Stanislav Rakús bol externým dramaturgom Štátneho divadla v Košiciach, nie Št. bábkového divadla (s. 384), od r. 1969 pracuje na Katedre slov. ja-

možno spomenúť tiež *Slovník diel slovenskej literatúry 20. storočia* (2006, R. Chmel a kol.), hoci z textov autorov, debutujúcich po r. 1989, je tu konkretizovaný len Pišťankov román *Rivers of Babylon* (V. Barborík), Pankovčinova próza *Mara-kés* (P. Matejovič), Hvoreckého debut *Silný pocit čistoty* a Horváthove *Zverstvo* od D. Kršákovej.

Na Slovensku doteraz absentuje práca typu *Literární bludiště* (2001), v ktorej sa L. Machala pokúsil okrem bilancie textov aj o vymedzenie rôznych tendencií v českej ponovembrovej próze, čo sa nedá povedať o publikácii *Slovenská literatúra po roku 1989* (2007). Hoci typológiu slovenskej ponovembrovej literatúry komplikujú viaceré skutočnosti, predovšetkým pluralita individuálnych autorských poetík a absencia generačných zoskupení, s výnimkou tzv. barbarskej generácie, predsa len v nej možno vyčleniť skupiny podobne píšucich autorov (pars pro toto postmodernisti či tzv. text generation, feministická a feminínna próza, spisovatelia ovplyvnení magickým realizmom, spirituálno-reflexívna próza, hyperrealistická línia atď.). Relevantnejšie ako členenie prózy sa ukazuje načrtnutie tendencií a zmeny poetík po roku 1989 prostredníctvom konkrétnych textov, ktoré v publikácii nenájdeme. L. Čúzy v kapitole *Próza* uvažuje o dielach predovšetkým literárnokriticky, väčší priestor venuje starším autorom (textom Jaroslavy Blažkovej, Ladislava Balleka, Stanislava Rakúsa, Milana Zelinku, Dušana Duška, Hany Ponickej a i.) ako debutantom ovplyvňujúcim vývin ponovembrovej prózy (uvedená je tu síce Uršula Kovalyk, nie však Jana Beňová, uvádza sa Tomáš Horváth a Martin Kasarda, ale nespomínajú sa texty takého relevantného autora ponovembrovej literatúry, akým je E. Hlatký a podobne). Informačnú hodnotu Čúzyho štúdie znižuje fakt, že autor nekonkretizuje svoje často kritické pripomienky: „Po počiatkovej stagnácii prozaickej tvorby sa objavilo množstvo nádejných tvorcov, ale zároveň aj množstvo grafomanov, ktorí dostávali prostredníctvom súkromných vydavateľstiev možnosť vydávať svoje texty.

Napriek prajným impulzom, ktoré vytvorila nová, demokraticky orientovaná spoločensko-politická realita, nenastalo spočiatku radikálne zvýšenie kvality nových prozaických textov.“ (Čúzy, 2007, s. 89–90). Nie veľmi rozumiem citovanému tvrdeniu: prečo by sa mala s nástupom novej generácie meniť kvalita textov? Nemožno predsa predpokladať, že napríklad Peter Pišťanek bude písať lepšie ako Ján Johanides, ak tvorí len iným spôsobom. I. Taranenková uvažuje v tejto súvislosti o očakávaní voči debutujúcim autorom, ktoré sa nenaplnili: „Asi najvýraznejším momentom tohto obdobia v mnohom nekorešpondujúcim s očakávaniami o ‚nástupe novej autentickej generácie‘, ktorá prinesie do literatúry ‚nové vývinové kvality‘ je skutočnosť, že podobu literatúry deväťdesiatych rokov výrazne utvárali autori etablovaní v polovici šesťdesiatych rokov.“ (Taranenková, 2009, s. 75).

---

zyka a literatúry UPJŠ, nie však ako prof. (tamže), dej prózy *Temporálne poznámky* sa odohráva v 70., nie v 80. rokoch (tamže); *Prítene kreslá* od D. Tatarku vyšli v r. 1963, nie v r. 1962 (s. 463) atď.

K recepcii slovenskej ponovembrovej prózy

V deväťdesiatych rokoch však v slovenskej literatúre nevznikajú nové smery, za „prelomové“ možno v tomto zmysle považovať, identicky s P. Zajacom, šesťdesiate roky (Zajac, 1999, s. 75). Po roku 1989 sa vydávajú i texty, ktoré boli napísané skôr, v 70. a 80. rokoch (napríklad diela Pavla Hríza, Ivana Kadlečíka, Ladislava Balleka, Pavla Vilikovského a podobne), v zmenenej spoločenskej situácii preto nemusia pôsobiť „prelomovo“. Výnimkou je napríklad próza Pavla Vilikovského *Večne je zelený...*, ktorá v roku 1989 okrem nespornej kvality prezentuje aj „nové vývinové impulzy“ (Šútovec, 1999, s. 85), hoci vznikla v 70. rokoch. V naznačenom smere nie je postmoderna novým javom v slovenskej próze: niektoré postmoderné postupy využívali Pavel Hríz a Pavel Vilikovský na konci 60. rokov, neskôr najmä Peter Jaroš či Dušan Mitana. V literárnovednej percepcii sa okrem postmodernej tvorby autorov diskutuje o poetike coolness (Rassloff, 1999), o próze tzv. genitalistov (Pynsent, cit. podľa Beasley-Murray, 2000), o okruhu autorov Materničného čítania (Chrobáková, 1999), o hnutí tzv. malého románu (Hamada, 1995, s. 36), o tzv. text generation (Šrank, 2000). Ide však o rôzne terminologické pomenovania diel zväčša tých istých prozaikov, ktoré súvisia s ich autorskou (parodicnou, demystifikačnou, intertextuálnou) poetikou. Zdalo by sa, že debuty Petra Pišťanka, Dušana Taragela, Igora Otčenáša, Tomáša Horvátha, Petra Macsovszkého, Ballu, Mareka Vadasa, Emany Erdélyiho, Tom von Kamina, Martina Kasardu, Viliama Klimáčka, Petra Pavlaca, Jaroslava Minárika, Michala Šveca, Karola D. Horvátha, Silvestra Lavrika a ďalších autorov sú kreované diametrálne inak ako texty publikované v 80. rokoch, no nie sú „prelomové“ v širšom kontexte slovenskej a svetovej literatúry. Navyše, ukazuje sa, že ak tí istí autori tvoria prózy podobným, hocako experimentujúcim spôsobom niekoľko rokov, stratí sa počiatočná exkluzivita tohto písania (pars pro toto nateraz posledná kniha Tomáša Horvátha *Antikvariát* z roku 2004).

Literárnokritickou publikáciou sú *Premeny. Slovenská próza na rozhraní storočí* (2004) od A. Halvoníka, v ktorej sú okrem recenzií a glos rôznych textov, publikovaných najmä v Knižnej revue, bilančné štúdie o jednotlivých rokoch písané pre ten istý časopis. Halvoníková kniha je viac svedectvom osobného vkusu týkajúceho sa najmä kníh od autorov staršej generácie než charakteristikou prózy rozhrania storočí. Moje hodnotové preferencie sú odlišné od Halvoníkových: ak si A. Halvoník nedokáže predstaviť ďalší vývin slovenskej literatúry bez textov M. Hvoreckého, ja ich viem z dejín umeleckej prózy, naopak, vynechať, najmä komerčne zamerané romány typu *Posledný hit* z roku 2003 či *Eskorta* z roku 2007. A. Halvoník, podobne ako viacerí bádatelia, pripomína krízovú situáciu súčasnej literatúry, ktorú pozoruje v roku 1995 i 2004, a to napriek faktu, že viaceré jeho recenzie sú afirmatívne (napríklad textov Rút Lichnerovej, Silvestra Lavrika, Petra Karpinského atď.). V monografii S. Repar *Ohnisko reči alebo mlčanlivá hĺbka horizontu* (2007) je východiskovým rozbor poézie, no nájdeme v nej závažnú, interpretačne precíznu štúdiu o tvorbe Ballu *nehotovosť*.

O typológiu slovenskej ponovembrovej prózy sa pokúsil P. Zajac v štúdiách *Prelomové či svoje? Skica o slovenskej literatúre deväťdesiatych rokov* (1999) a *Slovenská literatúra deväťdesiatych rokov v obrysoch* (2001). P. Zajac uvažuje nielen o línii ironikov, ktorí nadväzujú na tvorbu Pavla Vilikovského, Pavla Hruza či Dušana Mitanu, vypäto subjektívnom geste hoci Jána Litváka, ale tiež o marginalizácii súčasnej prózy a jej následnej exkluzivite, presne teda pomenováva i príčiny persiflážneho písania.

„Generačný“ náčrt ponovembrovej prózy predstavuje publikácia E. Krčméryovej *Poznámky k prozaickej (de)generácii. Pohľad na slovenskú mladú prózu 90. rokov* (2008). Jej interpretácie textov Ballu, Tomáša Horvátha, Máriusa Kopcsaya, Václava Pankovčína, Veroniky Šikulovej a Jany Juráňovej sú nesporne išpiratívne, najmä ak sa autorka usiluje o analýzu takých komplikovaných intertextuálnych konštruktov, akými sú napríklad Horváthove poviedky. Evidentný je vlastný, spoľahlivý, textovo vyargumentovaný názor E. Krčméryovej, zrejmä je kritická dištancia od rozoberaných diel a sympatické úsilie priblížiť sa k nim. Nazdávam sa však, že napriek generačnému pohľadu by v tomto (interpretačnom a čiastočne tiež literárnohistorickom) type publikácie nemala absentovať sekundárna literatúra, či už v podobe štúdií, alebo odborných recenzií.

To sa, naopak, nedá skonštatovať o monografiách Z. Rédeya *Súčasná slovenská próza v kontexte civilizačno-kultúrnych premien* (2007) a *Subverzia kánonu slovenskej prózy v novele Petra Pišťanka Mladý Dôňc* (2007), v ktorých autor okrem umeleckých textov podrobne mapuje i odbornú lektúru k nim. V prvej publikácii sa Z. Rédey usiluje pomenovať aspekty ponovembrových próz (aj starších autorov) z hľadiska zvolenej témy, v *Subverzii kánonu slovenskej prózy v novele Petra Pišťanka Mladý Dôňc* detailne a precízne analyzuje Pišťankovu knihu s ohľadom na vymedzený problém (subverzie – rustikality, mýtického, tradície atď.). Ide zároveň o prvú monografiu o Petrovi Pišťankovi, respektíve o jednu z prvých publikácií o ponovembrových autoroch vôbec: okrem Petra Pišťanka je spracované len dielo Václava Pankovčína, a to v zborníku štúdií *Kontexty tvorby Václava Pankovčína* (2001).

Po usporiadaní seminára o textoch predčasne zosnulého prozaika Václava Pankovčína sa začala na Katedre slovenského jazyka a literatúry ISVJaMŠ FF PU vytvárať tradícia medzinárodných konferencií o ponovembrovej literatúre, ktorá dovtedy nebola systémovo reflektovaná. Z konferencií v rokoch 2002, 2004, 2006, 2008 a 2009 vyšli zborníky *K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry 90. rokov 20. storočia* (2004), *K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry po roku 1989* (2006), *II* (2007), *III* (2009), ostatný zborník z konferencie z roku 2009 sa pripravuje do tlače. Ako editorky zborníkov a organizátorky konferencií mi neprináleží hodnotiť ich kvalitu, možno však konštatovať, že sa zvyšuje kvantita príspevkov – počet 23 referujúcich na seminári o Pankovčínovi sa zvýšil na konferencii v r. 2009 na 43. Cieľom konferencií je vytvoriť pub-

K recepcii slovenskej ponovembrovej prózy

likačnú platformu pre mapovanie individuálnych poetík autorov po roku 1989 (o próze referovali D. Kršáková, V. Barborík, J. Kušnír, M. Andričíková, J. Pácalová, Z. Ištvánfyová, V. Žemberová, J. Briškár, M. Kendra, R. Majerek a i.), ale tiež pre komparatívne štúdie (česko-poľsko-bulharsko-anglicko-slovenské relácie – I. Pospíšil, M. Mítka, B. Suchoň-Chmiel, K. Zelinová atď.), syntetické príspevky (T. Žilka, Z. Rédey, M. Součková) a v neposlednom rade interdisciplinárne referáty (J. Sabol ml., J. Rusnák, P. Karpinský, J. Gbúr – D. Rauchová atď.) s presahom k filmovému, hudobnému, komiksovému, divadelnému a výtvarnému umeniu. Rovnako dôležitá je pre nás diskusia, tj. i konfrontácia názorov mladej a staršej vedeckej generácie, ako i domácich bádateľov s vedcami zo zahraničia či iných humanitných odborov.

Podkladom pre literárnohistorický výskum sú tiež zborníky z literárnokritických workshopov, ktoré organizuje ÚSL SAV v Bratislave: *Literárnokritická reflexia slovenskej literatúry 2006* (2007), *2007* (2008). Okrem bilančnej štúdie, ktorej autor referuje o prozaickej produkcii za vymedzený rok (V. Barborík, D. Kršáková) sú v zborníkoch najmä interpretačné príspevky, pričom autorský kolektív zostáva viac-menej rovnaký (okrem spomenutých bádateľov M. Součková, R. Passia, I. Taranenkova, K. Csiba, J. Pácalová a iní). Z českých pracovísk sa workshopov zúčastnili L. Machala, M. Jareš a I. Málková, podobne nízka je nateraz účasť českých kolegov v šiestich prešovských zborníkoch (I. Pospíšil, L. Machala, M. Šulcková, L. Pavera a L. Foldyna).

Ak som v úvode svojho príspevku skonštatovala, že percepcia slovenskej literatúry v Čechách a naopak je nesystematická, môžem toto tvrdenie doložiť výskumom dvoch českých časopisov: *Aluze* a *Tvar*. Napriek tomu, že som si prezrela všetky ročníky, našla som v nich len jeden odborný článok o danej téme, a to *Mladá slovenská próza 90. let* od M. Zelinského (*Tvar*, 2000, č. 12), hoci s pozoruhodnými postrehmi autora o Horváthových, Hvoreckého či Klimáčkových textoch. Reflexia ďalších próz v *Tvare* a *Aluze* sa redukuje na recenzie, pričom sú zväčša pozitívne hodnotené najmä vývinovo experimentálne prózy, pars pro toto román Viliama Klimáčka *Nad'a má čas* (M. Jareš – *Tvar*, 2004, č. 4), zbierka próz Michala Hvoreckého *Lovci a zberači* (Z. Štipl – *Tvar*, 2002, č. 5), debut Samka Táleho *Kniha o cintoníne* (G. Pleska – *Aluze*, 2002, č. 1, H. Vypelová – *Tvar*, 2005, č. 8), *Rozprávky pre neposlušné deti a ich starostlivých rodičov* od Dušana Taragela (M. Jareš – *Aluze*, 1999, č. 1; Z. Bubnová – *Tvar*, 2003, č. 9; R. Malý – *Aluze*, 2003, č. 1), *Recepty z rodinného archivu* od Petra Pišťanka (L. Foldyna – *Aluze*, 2003, č. 2), próza Ivana Koleniča *Mlčať* (M. Pokorný – *Tvar*, 1993, č. 23), kniha Mareka Vadasa – Emany Erdélyiho *Diabol pod čapicou* (L. Foldyna – *Aluze*, 2003, č. 1) či *Roger Krowiak* od J. Matějkovej (*Tvar*, 2005, č. 10).³ V dvoch textoch sa uvažuje

³ Nevymenovávam tu recenzie na knihy od autorov, ktorí debutovali pred rokom 1989, napr. D. Mitanu či P. Vilikovského, rovnako v literatúre uvádzam len článok M. Zelinského a citovanú recenziu J. Matějkovej. Z priestorových dôvodov sa nezaoberám ani parciál-

– okrem iného – o nedostatočnom poznaní slovenskej literatúry v Čechách. Napríklad M. Pokorný v recenzii Koleničovej knihy *Mlčať* konštatuje: „Z toho, že ani to (incest – pozn. M. S.) nepřímělo českou literární kritiku k nějaké reakci, lze vyvodit, že buďto ji už omrzely veškeré literárně sexuální výstřelky, anebo že jí je celkem ukradena celá slovenská literatura.“ (Pokorný, 1993, s. 10). Podobne J. Matějková v recenzii prekladu publikácie *Roger Krowiak* uvažuje: „Vzájemný poměr české a slovenské literatury je zvláštní. Slováci dění u nás sledují, orientují se. Pro nás je slovenská literatura trochu španělskou vesnicí. Koridor sa zdá být propustný jen jedním směrem.“ (Matějková, 2005, s. 23).

Hoci pohľad z českej a slovenskej strany je prirodzene odlišný, nemožno zo všeobecniť citované tvrdenie J. Matějkovovej, pretože bežný čitateľ na Slovensku pozná z ponovembrovej českej literatúry rovnako málo ako český percipient zo slovenskej prózy. Inou, naďalej otvorenou otázkou je problém odbornej reflexie národných literatúr za hranicami, ktorý presahuje hranice tohto príspevku.

Literatúra:

- BEASLEY-MURRAY, Tim: *Súčasná slovenská literatúra, diabolská zmluva s teóriou a genitalisti*. Rak, roč. 5, 2000, č. 3, s. 10–18.
- ČÚZY, Ladislav – DAROVEC, Peter – HOCHÉL, Igor – KÁKOŠOVÁ, Zuzana: *Panoráma slovenskej literatúry III*. Bratislava : SPN – Mladé letá, 2006.
- Generácia v úvodzovkách*. Romboid, roč. 31, 1996, č. 7, s. 4–21.
- HALVONÍK, Alexander: *Premeny. Slovenská próza na rozhraní storočí*. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2004.
- HAMADA, Milan: Marek Vadas: *Malý román. Konfrontácie H/B*. Romboid, roč. 30, 1995, č. 6, s. 36–37.
- HOCHÉL, Igor – ČÚZY, Ladislav – KÁKOŠOVÁ, Zuzana: *Slovenská literatúra po roku 1989*. Bratislava : Literárne informačné centrum, 2007.
- HRUŠKA, Petr – MACHALA, Lubomír – VODIČKA, Libor – ZIZLER, Jiří (eds.) a kol.: *V souřadnicích volnosti. Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha : Academia, 2008.
- CHMEL, Rudolf a kol.: *Slovník děl slovenskej literatúry 20. storočia*. Bratislava : Kalligram, 2006.
- CHROBAKOVÁ, Stanislava: *Literatúra v diskusii I*. Slovenská literatúra, roč. 46, 1999, č. 1, s. 1–14.
- JENČÍKOVÁ, Eva – ZAJAC, Peter: *Situácia súčasnej slovenskej literatúry*. Slovenské pohľady, roč. 105, 1989, č. 2, s. 45–71.
- Kontexty tvorby Václava Pankovčina*. Eds. J. Sabol, M. Součková. Prešov : Náuka, 2001.

---

nymi štúdiami o ponovembrovej próze od slovenských bádateľov, literatúra je v tomto zmysle výberová.

K recepcii slovenskej ponovembrovej prózy

- K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry 90. rokov 20. storočia.* Eds. J. Sabol, M. Součková. Prešov : Náuka, 2004.
- K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry po roku 1989.* Ed. M. Součková. Prešov: FF PU, 2006.
- K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry po roku 1989 II.* Ed. M. Součková. Prešov: FF PU, 2007.
- K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry po roku 1989 III.* Ed. M. Součková. Prešov: FF PU, 2009.
- KRŠÁKOVÁ, Dana: *Malý pohyb v stagnácii (Situácia mladej slovenskej literatúry 1990–2004)*. Knihy a spoločnosť, roč. 1, 2004, č. 12, s. 10.
- KRČMÉRYOVÁ, Eleonóra: *Poznámky k prozaickej (de)generácii. Pohľad na slovenskú mladú prózu 90. rokov*. Bratislava : Stimul, 2008.
- Literatúra rokov deväťdesiatych – výnimočná, alebo svoja? (Diskusia)*. Rak, roč. 1, 1996, č. 2, s. 19–32.
- Literárnokritická reflexia slovenskej literatúry 2006*. Ed. L. Somolayová. Bratislava : Ars Poetica, 2007.
- Literárnokritická reflexia slovenskej literatúry 2007*. Ed. L. Somolayová. Bratislava : Ars Poetica, 2008.
- MACHALA, Lubomír: *Literárni bludiště. Bilance polistopadové prózy*. Praha : BRÁNA, 2001.
- MÁLKOVÁ, Iva: *Diskusia I*. In: *Literárnokritická reflexia slovenskej literatúry 2006*. Ed. L. Somolayová. Bratislava : Ars Poetica, 2007, s. 118.
- MARČOK, Viliam a kol.: *Dejiny slovenskej literatúry III*. Bratislava : Literárne informačné centrum, 2004.
- MATĚJKOVÁ, Jana: *Krowiak, Roger Krowiak*. Tvar, roč. 16, 2005, č. 10, s. 23.
- MAŤOVČÍK, Augustín a kol.: *Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia*. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2001.
- MIKULA, Valér: *5x5 a iné kritiky*. Levice : L.C.A., 2000.
- MIKULA, Valér – MÁJEKOVÁ, Helena – MIKULOVÁ, Marcela: *Úvodná štúdia. Slovenská literatúra*. In: *Slovník slovenských spisovateľov*. Praha : Libri, 1999, s. 13–32.
- MIKULA, Valér a kol.: *Slovník slovenských spisovateľov*. Bratislava : Kalligram, 2005.
- RASSLOFF, Ute: *Poetika coolness? Mladá slovenská próza po roku 1989*. Rak, roč. 4, 1999, č. 5, s. 24–32.
- RÉDEY, Zoltán: *Súčasná slovenská próza v kontexte civilizačno-kultúrnych premien*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2007.
- RÉDEY, Zoltán: *Subverzia kánonu slovenskej prózy v novele Petra Pišťanka Mladý Dónč*. Nitra : FF UKF v Nitre, 2007.
- SEDLÁK, Imrich a kol.: *Dejiny slovenskej literatúry II*. Bratislava – Martin : Literárne informačné centrum – Matica slovenská, 2009.

- SOUČKOVÁ, Marta: Zmysluplný projekt, otázný výsledok. Rak, roč. 7, 2002, č. 2, s. 34–37).
- ŠRANK, Jaroslav: *Poéme fatal (Text generation – zvodcovia zmyslu)*. Romboid, roč. 35, 2000, č. 6, s. 19–30.
- ŠÚTOVEC, Milan: *Zo šedej zóny*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1999.
- TARANENKOVÁ, Ivana*: *Premeny poetík?** (Niekoľko poznámok k reflexii slovenskej literatúry po roku 1989). Slovenská literatúra, roč. 56, 2009, č. 6*, s. 72–79.
- ZAJAC, Peter: *Prelomové či svoje? Skica o slovenskej literatúre deväťdesiatych rokov*. In: OS, Fórum občianskej spoločnosti, roč. 3, 1999, č. 2, s. 74–77.
- ZAJAC, Peter: *Slovenská literatúra deväťdesiatych rokov v obrysoch*. Host, roč. 17, 2001, č. 5, s. 79–86.
- ZELINSKÝ, Miroslav: *Mladá slovenská próza 90. let*. Tvar, roč. 11, 2000, č. 12, s. 12–13.
- ŽILKA, Tibor: *Postmoderná semiotika textu*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2000.